

ZOMER
ACHTERGROND

ZOMER
ACHTERGROND

Een gang in het fort.

Tom van Noubuys, directeur Stichting Forteiland Pampus.

Impressie van de nieuwe entree van het fort.

Een foto gemaakt met behulp van een drone van het fortiland Pampus.

Jongeren op Pampus. In de anarchistische tijd vanaf de Tweede Wereldoorlog tot eind jaren tachtig heeft Pampus veel te lijden gehad. Ook dat is geschiedenis.

'Mogelijk kan de frituur niet aan op een dag waarop weinig energie wordt opgewekt.'

Jarig Pampus maakt biogas en zuivert IJ-water

TEKST SOPHIA GEUZE [BEELD](#) TONY PEREZ, VO VAN DER BENT, PAUL DE RUITER ARCHITECTS, SAMUEL VAN LEEUWEN, FORTEILAND PAMPUS

Forteiland Pampus bestaat deze week 125 jaar. Het jarige eiland verduurzaamt. De biovergister die gas uit bioafval haalt, draait sinds juni. En er wordt volop getes: met het filteren van IJ-water om het geschikt te maken voor de karaffen op de tafels.

De geschiedenis van Pampus geldt als inspiratiebron voor de toekomst', zegt Tom van Noubuys, directeur van Stichting Forteiland Pampus. 'Het eiland met zijn immense fort was uniek in Nederland en kon tweehonderd soldaten langdurig voorzien van water en energie zonder aansluiting met de wal.' Maar die situatie wil Van Noubuys terug. Pampus, dat op de UNESCO-Werelderfgoedlijst staat, moet honderd procent zelfvoorzienend en fossielvrij worden. Met dat verschil dat de afnemers geen soldaten, maar museumbezoekers en recreanten zijn.

Pampusier

De eerste stap was de biovergister. Dit voorjaar gooide Boris van der Ham, voorzitter van de Stichting Werelderfgoed Nederland, er een fles Pampusier tegen kapot om hem in te wijden. De biovergister maakt niet alleen groene stroom, maar ook plantenvoeding en zorgt ervoor dat het biologisch afval niet langer van Pampus gehaald hoeft te worden. 'Verduurzaming hoort juist ook in de erfgoed-

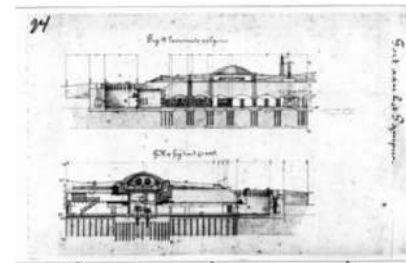
ector thuis, want we moeten dat erfgoed door kunnen geven aan de volgende generatie', zei Van der Ham. Hij vindt Pampus een goede pilot, waar zowel Nederlands als Werelderfgoed zich door kan laten inspireren. Want niet als in alle sectoren wordt er ook van de cultuursector een CO₂-reductie gevraagd. Van Noubuys: 'Wij zijn druk in gesprek met de lokale en de rijksoverheid. Want wat kan? Zo wat is wettelijk en wat juist niet? Elk erfgoed is uniek, maar dat maakt het ook extra interessant.'

Nieuw entreegebouw

Het biogas uit de vergister wordt gebruikt in de huidige en straks te renover keuken. Want als alle plannen doorgaan, heeft Pampus eind 2022 een nieuw entreegebouw. Het ontwerp ligt op tafel. Wat rest zijn de verganingen, de recyclebare materialen, het uitbreken van de benodigde energiec capaciteit en de financiering. Van de benodigde 5,5 miljoen euro is nu via sponsoring, fondsenwerving en subsidies 2 miljoen euro binnen.

'We gaan dat entreegebouw circulair bouwen. Dat houdt in dat we reeds bestaande materialen – al dan niet van het eiland – willen gebruiken', zegt Van Noubuys. De energie die nodig is, zal van zonnepanelen, windmolens en de biovergister komen. Daarbij is het aanbod leidend. 'En dat kan bijvoorbeeld betekenen dat de frituur niet aan kan op een dag waarop weinig energie wordt opgewekt. Of dat er die dag minder bezoekers kunnen komen.' Voor de menukaart wordt hetzelfde principe gebruikt. 'We gebruiken producten van Pampus en uit de Stelling van Amsterdam, zoals dat bij een mogelijke belegering zou zijn gebeurd.'

De visities filterens vroeger regenwater om schoon drinkwater te hebben. Voor nu is dat geen optie meer vanwege drogere periodes, legt Van Noubuys uit. 'Dan zou je een enorme buffer moeten aanleggen. We doen nu tests met het filteren van water uit het IJ. Dat is voldoende voorhanden.' Jaarlijks komen er 65.000 bezoekers naar Pampus. De drukke dagen moeten niet drukker worden, vindt de Pampus-directeur. Dan lopen er tussen de

Op de bouwtekeningen zijn de doorsneden van het fort te zien.

vijfhonderd en duizend mensen in en rond het fort. 'Maar op jaarbasis willen we wel bezoekers. Natuurlijk om het verhaal van Pampus door te geven, maar ook om de investeringen en kosten terug te verdienen.' Het nieuwe entreegebouw – ontworpen door architect Paul de Ruiter – wordt daarom ruimer opgezet. 'Het komt grotendeels ondergrond, zodat het groen veel ruimte houdt.'

Drie kunstwerken

De vernieuwingen op Pampus zullen voor de bezoeker niet weggemoffeld worden. 'Ik denk dat het juist een meerwaarde heeft ten link te leggen tussen het verleden en het heden. Dat je verket dat er vroeger een kolencentrale daalde om energie op te wekken, maar dat dat nu opene ander manier gebeurt. Op dit moment zijn er trouwers die kunstwerken te zien met als thema het klimaat en verduurzaming. Het is een samenwerking tussen Pampus en het Klimaatmuseum om onze verjaardag te vieren.' a

Nederlandse militairen ervoelden zich tijdens de mobilisatie in 1914 op het eiland.

FEESTEN EN VERVELING OP PAMPUS

Forteiland Pampus vormde de laatste schakel in de Stelling van Amsterdam en moest de stad beschermen tegen een eventuele aanval vanaf het IJ. De stalen geschutskoepel op het kunstmatige eiland werden door een Duits bedrijf gemaakt. Precies 125 jaar geleden was Pampus af, maar er hebsben rooht oorlogshandelingen plaatsgevonden. In vredes tijd woonde er een fortwachter. En bij de mobilisatie voor de Eerste Wereldoorlog waren er troepen in het fort gelegerd. Nederland bleef neutraal en de soldaten verveelden zich veldijk. Met de komst van de Adolf Hitler en de ontwikkeling van vliegtuigen verloren de Stelling van Amsterdam en het fortiland Pampus hun dreigende werking. In de Tweede Wereldoorlog haalden de Duitsers alles wat ze voor hun eigen oorlogvoering konden gebruiken van het eiland. En in de Hongerwinter (1944-1945) – Pampus was via het IJ te bereiken – stroomden Amsterdammers en Muiders naar het eiland af. Na de oorlog waren het jongeren en hippies die het eiland gebruikten voor feesten en wildcampers. Er kwam een hippiekolonie en een studentenbezetting. Slogans en muurschilderingen herinneren aan die tijd. Eind jaren tachtig staken vijf inwoners van Muiden de koppen bij elkaar en richtten de Stichting Forteiland Pampus op om het vervel te stoppen. Ze kochten het eiland van de Nederlandse staat. De uitdrukking voor Pampus liggen, komt uit de tijd dat Pampus nog geen eiland maar een zandbank was. Zwaar beladen schepen moesten er wachten tot het vloed was, voordat ze eroverheen konden varen. Tot die tijd was het wachten geblazen en lagen de matrozen voor Pampus. meer informatie pampus.nl